

Araştırma Makalesi / Research Article

Edebî Türler Aracılığıyla Değerler Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi¹

An Investigation of Teachers' Perspectives on Values Education through Literary Genres

Meltem DEMİRCİ²& Ahmet KATILMIŞ³

Geliş/Received: 23/08/2025

Kabul/Accepted: 19/10/2025

Öz

Bu araştırmanın amacı, edebî türlerin değerler eğitimi sürecinde kullanılmasına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yönteminde gerçekleştirilen bu araştırmanın katılımcılarını İstanbul'da bir devlet ilkokulunda görev yapan on bir sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Elde edilen veriler, sorunun niteliğine bağlı olarak betimsel analiz ve içerik analiz ile çözümlenmiştir. Bu kapsamda katılımcıların değerler eğitimi genel olarak ahlaki değerlerin öğretilmesi ve toplumsal huzur, uyum için gerekli eğitim şeklinde tanımlandıkları ve öğrencilere öncelikli olarak saygı, sevgi ve empati değerlerinin kazandırılması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların değerleri kazandırma sürecinde, öğrencilerle üzerine konuşulup tartışılabilir; canlandırma ve kurgulara imkân tanıyan, sınıf ortamını eğlenceli hale getirip öğrenmenin kalıcılığını artıran materyal, yöntem ve teknikleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında edebî türler temelli değerler eğitiminin en güçlü yanı katılımcılar tarafından öğrencilerin ilgi ve merak ve motivasyonunu artırması şeklinde ifade edilirken, zayıf yanı ise edebî tür içeriğinde yer alan değerlerin öğrenciler tarafından fark edilememesi olarak ifade edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin bir kısmının edebî türler aracılığıyla değerler eğitimi konusunda kendilerini yeterli gördüğü; bir kısmının ise bu alanda kendilerini geliştirmeleri gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, edebî türler, öğretmen görüşü.

Abstract

This study investigates the perspectives of primary school teachers on the use of literary genres in the process of values education. Conducted within a qualitative research design, the study included eleven primary school teachers working at a public primary school in Istanbul. Data were collected through a semi-structured interview form consisting of seven questions, and analyzed using descriptive and content analysis techniques depending on the nature of the questions. The findings indicate that values education is generally defined as the teaching of moral values and as an essential type of education for ensuring social peace and harmony. Teachers highlighted that respect, love, and empathy should be the foremost values instilled in students. In selecting materials, they preferred resources, methods, and techniques that allow discussion, enable dramatization and fictionalization, make the classroom environment more engaging, and enhance the permanence of learning. The main advantage of values education through literary works was described as an increase in interest, curiosity, and motivation, while the main disadvantage was students' potential inability to perceive the implicit values conveyed in literary texts. While some teachers considered themselves competent in implementing values education through literary works, others stated that they needed further development in this area.

Keywords: Values education, literary genres, teachers' opinions.

¹ Bu makale birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı "Edebî Ürünler Temelli Değerler Eğitimi Uygulamasına Yönelik Bir Eylem Araştırması" adlı tezden üretilmiştir.

² Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı. E-mail: meltem_0073@hotmail.com

³ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD. E-mail: akatilmis@marmara.edu.tr.

1. GİRİŞ

İnsanın davranışlarına ve kararlarına yön vererek toplumsal yapının şekillenmesini sağlayan değerler, bireylerin amaçlarını, kararlarını, seçimlerini yönlendiren ölçütler olarak tanımlanabilir (İşcan, 2021). Bu tanım çerçevesinde değerlendirdiğimizde, değerlerin kişisel gelişim ve toplumsal uyum açısından önemli bir fonksiyonun olduğu ifade edilebilir. Çünkü insan, kişiliğinin bir parçası haline getirdiği değerler sayesinde toplumda varlığını hissettirebilmektedir. Bu nedenle değerlerin erken yaşlardan itibaren çocuklara kazandırılması oldukça önemlidir. Bu bağlamda değerler eğitimi, bireylerin kişisel gelişimlerini destekleyerek bireysel ve toplumsal boyutları içeren sorumluluklarını kavramalarını ve söz konusu sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamak amacıyla işe koşulan eğitimsel faaliyetler olarak tanımlayabiliriz (Ekşi ve Katılmış, 2016; Katılmış, 2021; Ulusoy ve Arslan, 2014). Öte yandan değerler eğitimine ilişkin faaliyetlerin hayata geçirilmesini zorunlu kılan birçok neden vardır. Bu nedenleri genel olarak ideal insan yetiştirme teması altında toplaya biliriz. Başka bir deyişle toplumların ideal insan yetiştirme hedefinin, değerler eğitimine ilişkin faaliyetlerin yapılmasını elzem duruma getirdiğini söyleyebiliriz. Söz konusu bu faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği en ideal ortamı eğitim kurumları sağlayabilir (Sürücü, 2022). Eğitim kurumları olan okullarda verilen değerler eğitimine ilişkin faaliyetlerde istenilen başarıya ulaşabilmek için bilişsel, duyuşsal ve davranışsal hedeflerin birbirini tamamlayan unsurlar olarak ele alınması gerekmektedir (Ekşi ve Katılmış, 2020). Bu gereklilik dolayısıyla değer kazandırma süreçlerinde öğrencilerin bilgi ve davranışa ilişkin motivasyonlarını tetikleyecek araçların yanında duygularını harekete geçirecek materyallerin de işe koşulması oldukça önemlidir. Bu minvalde edebî ürünler iyi bir alternatif oluşturabilir. Çünkü edebî ürünler sahip oldukları dilin estetik gücü sayesinde değerlerin hem kalıcı hem de eğlenceli bir şekilde aktarılmasına imkân vermenin yanında öğrencilerin duygusal dünyalarına da hitap ederek onların değerleri daha kolay içselleştirmelerine ve anlamlandırmalarına olanak sağlayabilirler (Ceran, 2018).

Güncel Türkçe Sözlükte, “edebî” kavramı “edebiyatla ilişkili olan, yazınsal, edebiyatla ilgili” anlamlarında kullanılmaktadır (TDK, 2023). Edebî eser ise; estetik amaçla ve özgün bir dille oluşturulmuş sanatsal değeri olan yazınsal ürünleri ifade etmektedir (Özer, 2016). Edebî eserler veya edebî ürünler düşünülenin aksine sadece Türkçe ya da edebiyat gibi derslerde değil farklı birçok derste de öğretim materyali olarak kullanılabilir (Çencen, 2010). Bu nedenle öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak edebî ürünlerin eğitim sisteminin tüm kademelerinde öğretim materyali olarak kullanılması ilgili kazanımlar kapsamındaki bilişsel, duyuşsal ve davranışsal niteliklerin öğrencilere kazandırılmasını müspet yönde etkileyebilir. Bunun yanında aslında edebî türler, barındırdıkları sosyal gerçekler, karakterler arasındaki bağlar, olay örgüsü ve içerdikleri mesajlar bakımından ahlaki gelişimi destekleyen ideal öğretim materyalleri arasında ele alınabilir. Edebî türler aracılığıyla öğrencilerin okuma, dinleme ve yazma gibi dil becerilerinin yanı sıra birey olma bilinci ve çok yönlü düşünebilme yetilerinin geliştirilmesi sağlanabilir (Aytaş, 2006). Nitekim Öztürk vd. (2014) de edebî türlerin öğretim faaliyetlerinde kullanımının öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif olmalarını teşvik ettiğini ve öğrencilerin bu edebî türler vasıtasıyla sadece bilgi edinmekle kalmayıp aynı zamanda yaparak yaşayarak öğrenme şansı da yakaladıklarını belirtmektedir.

Edebiyat ve değerler eğitimi arasındaki ilişki yadsınamaz bir noktadadır. Edebiyat insana özgü birtakım değerlerin içselleştirilmesini ve toplumsal yaşamla uyumlu bazı tutumların benimsenmesini destekleyen bir alandır. Edebî türler, bireylerin iyi, güzel ve doğru davranışa yönelmelerini sağlayacak birtakım değerlerin kazandırılmasına katkıda bulunabilir (Koç, 2013). Edebî türlerin içeriğinde ele alınan karakterler, olaylar ve mekânlar sayesinde birey; çok uzun yıllar içinde ortaya çıkan değerlerle karşılaşma şansını yakalamakta ve bu değerleri anlamlandırarak içselleştirme sürecine girmektedir (Bayram ve Yılmaz, 2020). Bu duruma

dayanarak edebî türlerin sadece bireysel gelişimi değil aynı zamanda toplumsal bütünlüğü de desteklemeye yarayan bir araç görevi gördüğünü ifade edebiliriz. Eserlerdeki olay örgüleri ve değerler vasıtasıyla bireyler hem geçmişle bağ kurma imkânı yakalamakta hem de ait olduğu toplumun değer yargılarını da tanıma fırsatı bulmaktadır. Bu süreçte öğretmenlerin yapacağı rehberlik çok önemlidir. Seçilen edebî tür, türün aktarılış şekli, süreçteki tartışmalar genelde öğretim özelde ise değer eğitimi sürecinin kalitesinin etkileyen unsurlardır.

Öğretmenlerin derslerde işledikleri edebî türler ve ders dışında önerdikleri okuma kitapları hedeflenen değerlerin öğrencilere kazandırılmasına katkıda bulunmaktadır (Karatay, 2011). Çünkü edebî türlerde yer alan olay örgüleri ve karakter özellikleri, bireylerin yeni değerlerle tanışmalarını, o değerleri kendi zihin süzgeçlerinden geçirip içselleştirmelerini kolaylaştırmaktadır (Çengelci ve Eryılmaz, 2018). Özellikle çocuk edebiyatına ait türler daha kısa ve yoğun anlatımları ile çocukların hem bilişsel hem de duygusal gelişimlerine uygun olmaları sebebiyle değer aktarımında ve çocukların öğrenmeye yönelik motivasyonlarının artmasında etkili olmaktadır. Söz konusu bu eserlerde yer alan çatışma ve ikilemler, çocukların bazı değerleri sorgulayarak kendi değerlerini inşa etmelerine zemin hazırlamaktadır. (Karatay, Destebaşı ve Demirbaş, 2015). Bu minvalde öğrencilere değerleri kazandırmak amacıyla tasarlanan öğrenme öğretme ortamlarında hikâye, masal, şiir, roman tiyatro gibi edebî türlerden sistematik bir şekilde yararlanmanın, değerler eğitime ilişkin faaliyetlerin niteliğini önemli ölçüde artırabileceğini söyleyebiliriz. Bu nedenle bu çalışmada ilkökul öğretmenlerinin edebî türler aracılığıyla değerler eğitime ilişkin düşüncelerini incelemeye odaklanılmıştır. Bu kapsamda gerçekleştirilen literatür taramasında öğretmenlerin değer öğretiminde edebî türlerden yararlanma durumlarını ortaya koymayı amaçlayan birçok çalışmanın yapıldığı ve söz konusu çalışmalarda edebî türlerin değer aktarmada olumlu bir işlevinin olduğunun saptandığı görülmüştür. Aktaş ve Beldağ (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmen ve öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde edebî ürün kullanımının faydalı olacağını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Kolaç ve Özer (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, öğretmenlerin ders planlarında edebî türlerden istifade ettikleri ve planlarında en çok şiir, öykü, fıkra türüne yer verdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Yarar-Kaptan (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise edebî türlerle desteklenmiş değer öğretiminin 2. sınıf öğrencilerinin kök değerleri kazanmalarını kolaylaştırdığı ve bu değerleri günlük hayata transfer etmelerine destek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aktepe, Keser ve Şeref (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, sınıf öğretmenlerinin değer edinme sürecinde başta hikâyeler olmak üzere edebî türlerden istifade ettikleri saptanmıştır. Bunun yanında yapılan bazı araştırmalarda öğretmenlerin öğrenme öğretme süreçlerinde oyuncak, video, afiş, kukla gibi görsel materyallerin yanında edebî türlerden istifade ettikleri tespit edilmiştir (Genç, 2023; Özdemir, Mercan-Uzun ve Bütün-Kar, 2021; Uzun, 2019). Verilen bu çalışmaların içeriğinden de anlaşılabileceği gibi gerçekleştirilen literatür taramasında, sınıf öğretmenlerinin edebî türler aracılığıyla değerler eğitime ilişkin düşüncelerini incelemeye odaklanan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür.

Literatürde edebî türlerin değer öğretiminde etkili olduğuna yönelik bulgular bulunmakta fakat, öğretmenlerin bu ürünleri sınıf ortamında nasıl, ne sıklıkta ve hangi amaçlarla kullandıklarına ilişkin bilgiler yeterince bulunmamaktadır. Ayrıca öğretmenlerin edebî türlerden yararlanma sürecinde karşılaştıkları sorunlar, öğrenci seviyesine uygun edebî tür seçimi, ders sürecine entegrasyon veya değer aktarımında etkili olma düzeyi gibi konularda yeterli veri bulunmamaktadır. Bu araştırma, öğretmen görüşleri aracılığıyla uygulamadaki durumu tespit etmek için gerçekleştirilmiştir. Böylece edebî türlerin değerler eğitimiinde etkili biçimde kullanılmasına yönelik önerilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Bu nedenle bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin edebî türler aracılığıyla değerler eğitime ilişkin düşüncelerini incelemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç kapsamında aşağıdaki soruların cevapları aranacaktır:

1. Sınıf öğretmenleri değerler eğitimi nasıl tanımlamaktadırlar?
2. Sınıf öğretmenlerine göre öğrencilere öncelikli olarak hangi değerler kazandırılmalıdır?
3. Sınıf öğretmenleri değerleri kazandırma sürecinde hangi materyallerden istifade etmektedirler?
4. Sınıf öğretmenleri değerleri kazandırma sürecinde hangi edebî türlerden istifade etmektedirler?
5. Sınıf öğretmenleri edebî ürünler temelli değerler eğitiminin nasıl yapılacağına ilişkin neler düşünmektedirler?
6. Sınıf öğretmenleri edebî ürünler temelli değerler eğitiminin avantaj ve dezavantajlarına ilişkin neler düşünmektedirler?
7. Sınıf öğretmenleri edebî ürünler temelli değerler eğitimi konusunda kendi yeterliklerini nasıl değerlendirmektedirler?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma modeli

Sınıf öğretmenlerinin edebî türler aracılığıyla değerler eğitime ilişkin düşüncelerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin edebî türler aracılığıyla değerler eğitime yönelik düşüncelerinin kendi bağlamında ve derinlemesine analiz edilmek istenmesinden dolayı temel nitel araştırma deseni tercih edilmiştir. Çünkü temel nitel araştırma araştırmacıya ele aldığı olguyu kendi bağlamı içinde derinlemesine analiz etme imkânı sağlamaktadır (Merriam, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Bu kapsamda 2024-2025 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinin Anadolu yakasında bulunan bir devlet ilkokulunda görev yapan 11 sınıf öğretmeni araştırma katılımcısı olarak belirlenmiştir.

Meslekî deneyimleri 4 ile 28 yıl arasında değişen, 6'sı kadın ve 5'i erkek olan katılımcılar gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Araştırmada etik ilkeler gereğince çalışmanın hiçbir yerinde katılımcıların gerçek isimlerinden bahsedilmemiştir. Bu nedenle katılımcılara Ö1-Ö11 biçiminde kod isimler verilerek ilgili yerlerde katılımcılardan verilen kod isimleriyle bahsedilmiştir.

2.3. Veri Toplama ve Analiz

Araştırma amacını gerçekleştirmek için ihtiyaç duyulan veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Tam yapılandırılmış görüşme formları kadar katı ve yapılandırılmamış görüşme formları kadar da esnek olmayan yarı yapılandırılmış görüşme formu (Karasar, 2007) bu çalışma için ideal veri toplama aracı olarak değerlendirilmiştir. Çünkü bu veri toplama aracı çeşidi, araştırmacıya önceden belirlenmiş sorular çerçevesinde veri toplama olanağı sunarken, katılımcıların yanıtları doğrultusunda ek sorular yöneltmeye ve derinlemesine bilgi edinmeye de imkân tanımaktadır. Böylece hem veri toplama sürecinde tutarlılık sağlanmakta hem de katılımcıların görüşlerini ayrıntılı biçimde ortaya koymalarına fırsat verilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilme sürecinde değerler eğitimi alanında çalışmalar yapan bir akademisyenden ve üç sınıf öğretmeninden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen dönütler neticesinde forma son hali verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler analiz edilirken, betimsel analiz ve içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizi yapılırken alanında uzman üç kişi tarafından kodlamalar yapılmış ve frekans tabloları oluşturulmuştur. Temalar, kodlar ve örnek katılımcı cümleleri tablolar halinde aktarılmıştır. İçerik analizinde betimsel analizde fark edilemeyen benzerlikler ve farklılıklar belirli temalar altında toplanabilmesinden ve okuyucunun daha rahat anlayabileceği şekilde yorumlanmasından (Yıldırım ve Şimşek, 2011) dolayı çalışmada içerik ve betimsel analiz birlikte kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler öncelikle betimsel analizle düzenlenmiş, katılımcıların ifadeleri doğrudan aktarılmıştır. Ancak yalnızca betimsel analiz, veriler arasındaki örtük anlamları ve katılımcı görüşleri arasındaki benzerlik-farklılık ilişkilerini yeterince ortaya koymamıştır. Bu nedenle, bu örüntülerin temalar altında toplanarak yorumlanabilmesi amacıyla içerik analizi de uygulanmıştır. Böylece çalışma, hem katılımcı ifadelerinin bütünlüğünü koruyarak betimsel bir görünüm sunmuş hem de tematik derinlik kazandırmıştır. Bu çerçevede elde edilen temalar yorumlanarak bulgular kısmında verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için yorumlar doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

2.4. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, veri toplama araçlarının uygulanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Yayın Kurulu'nun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırma için Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 10.03.2023 tarih ve 03-11 sayılı toplantısında 512050 numaralı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Sınıf öğretmenlerinin edebî türlerin değerler eğitiminde kullanımına ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgular araştırma amaçları temel alınarak aşağıda verilmiştir.

3.1. Değerler Eğitiminin Ne Olduğuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci amacı kapsamında katılımcıların değerler eğitimini nasıl tanımladıklarına ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgular tema, temalara kaynaklık eden katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar ve frekans değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Değerler Eğitiminin Anlamına İlişkin Katılımcı Görüşlerinden Örnekler

Tema	Örnek Doğrudan Alıntı	Frekans
Ahlaki ve kültürel değer aktarımı	Ö2: Ahlaki ve kültürel değerlerin aktarıldığı eğitimdir. Ö4: Ahlaki değerlerin öğretilmesidir. Ö8: Manevi ve milli değerleri öğrencilere benimsetmektir.	4

Tema	Örnek Doğrudan Alıntı	Frekans
	Ö11: Toplumdaki ahlaki değerlerin günlük yaşama etki edecek şekilde eğitiminin verilmesidir.	
Toplumsal uyum ve huzur eğitimi	Ö1: Toplumda uyum içinde yaşayabilmek için gerekli eğitimidir. Ö7: Toplumca huzurlu yaşayabilmek için gerekli olan eğitimidir. Ö6: Huzurlu ve mutlu dünya için gerekli olan değerlerin farkında olan bireyler yetiştirmektir. Ö10: Belirli bir düzen için gerekli eğitimidir.	4
Bireysel gelişim ve donanım	Ö3: Psikolojik ve sosyolojik açısından daha donanımlı bireyler yetiştirmek için verilen eğitimidir. Ö5: Öğrenciyi hayata hazırlamak için kazanması gereken davranışlardır.	2
Toplumsal değerleri tanıma ve evrenselleştirme	Ö6: Çocuğun yaşadığı toplumdaki ortak değerleri tanımasıdır. Ö9:Toplumdaki ortak değerleri tanıyarak bu değerleri evrenselleştirmektir.	2
Ailede başlayıp okulda devam eden eğitim	Ö9: Önce ailede, sonrasında eğitim kurumlarında devam etmesi gereken bir eğitimidir.	1

Tabloya göre katılımcı öğretmenlerin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinden “*ahlaki ve kültürel değer aktarımı*”, “*toplumsal uyum ve huzur eğitimi*”, “*bireysel gelişim ve donanım*”, “*toplumsal değerleri tanıma ve evrenselleştirme*” ve “*ailede başlayıp okulda devam eden eğitim*” temalarına ulaşılmıştır. Bunun yanında katılımcıların “*ahlaki ve kültürel değer aktarımı*” ile “*toplumsal uyum ve huzur eğitimi*” temalarını diğer temalara nazaran daha yoğun vurguladıkları görülmüştür. Katılımcı görüşleri analiz edilirken, katılımcıların değerler eğitiminin genel olarak ahlaki ve toplumsal uyuma hizmet eden bir işlevinin olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Bu kapsamda Katılımcı Ö10 “*...bireyin toplum içinde uyumlu yaşayabilmesi, belirli bir düzen içinde olması.... için gerekli olan eğitimidir.*” şeklindeki ifadesiyle değerler eğitiminin toplumsal işlevine dikkat çekmiştir. Benzer şekilde katılımcılardan Ö2, Ö4, Ö8 ve Ö11 değerler eğitimini milli ve manevi değerleri öğrencilere aktarmak için bir araç olarak ifade etmişlerdir. Katılımcılardan Ö9, “*Değerler eğitimi önce ailede, sonrasında eğitim kurumlarında devam etmesi gereken bir eğitimidir.*” biçiminde ifade ettiği görüşüne dayanarak katılımcının, hem değerler eğitiminde birden fazla paydaş olduğunu hem de değerler eğitiminin okul aile işbirliği içinde yapılması gereken bir eğitimsel faaliyet olduğunu vurguladığını ifade edebiliriz.

Katılımcıların değerler eğitiminin ne olduğuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, öne çıkan ana temanın ahlaki gelişim ve toplumsal huzur olduğunu ve bunun yanında bazı katılımcıların görüşlerinde değerler eğitiminin bireysel faydalarına değindiklerini söyleyebiliriz.

3.2. Öğrencilere Öncelikli Olarak Kazandırılması Gereken Değerlere İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci amacı kapsamında katılımcıların hangi değerlerin öncelikli olarak kazandırılması gerektiği ile ilgili görüşlerine ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiziyle elde edilen bulgular; tema, temalara kaynaklık eden katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar ve frekans değerleri Görsel 1’de verilmiştir.

Görsel 1. Öğrencilere Öncelikli Olarak Kazandırılması Gereken Değerlere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Görselden de anlaşılacağı gibi katılımcı öğretmenler öncelikle kazandırılması gereken değerler olarak toplumsal huzur ve uyuma hizmet edecek olarak “saygı, sevgi, empati, adalet, vicdan, hoşgörü, duyarlılık, dürüstlük, yardımlaşma, arkadaşlık, eşitlik, merhamet, vatanseverlik, özgüven” değerlerine yer vermişlerdir. Özellikle kişiler arası ilişki odaklı değerler olan saygı, sevgi, empati değerlerinin katılımcı öğretmenler tarafından en yoğun vurgulanan değerler olduğu görülmüştür. Saygı değeri sekiz öğretmen tarafından öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gereken değer olarak ifade edilmiştir. Ardından en fazla frekansa sahip değerler sırası ile sevgi, empati, adalet olmuştur. En yüksek frekansa sahip bu üç değer birbirleriyle sıkı ilişki içerisindedir ve topluma uyum sağlamaya, huzurlu bir toplum oluşturmaya hizmet eden değerlerdir. Ö10 kodlu katılımcı bu soruya “sevgi, saygı, hoşgörü ve yardımlaşma kazandırılmalıdır. Çünkü sağlıklı ilişkiler ve toplumsal huzur için bu değerler şarttır.” şeklinde cevap vererek toplumsal uyuma hizmet eden değerleri önceliklendirmiştir.

3.3. Değerleri Kazandırma Sürecinde Kullanılan Materyallere İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü amacı kapsamında katılımcıların değerleri kazandırma sürecinde kullandıkları materyallere ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiziyle ulaşılan bulgular; tema ve frekans değerleri şeklinde Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Değerleri Kazandırma Sürecinde Kullanılan Materyallere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Tema	Materyaller	Frekans
Geleneksel Araçlar	Masallar	4
	Hikâyeler	3
	Kitaplar	3
	Örnek Olaylar	5
Görsel-İşitsel Araçlar	Çizgi Filmler	4
	Kısa Filmler	1
	Eğitici Videolar	2
	Animasyonlar	1
	Fotoğraflar	1
Müzik Temelli Araçlar	Çocuk Şarkıları	1
	Müzikler	1
Drama ve Rol Temelli	Dramalar	2
	Rol Yapma	3
	Yerine Koyma Yöntemi	1
Teknoloji Entegrasyonu	Akıllı Tahta	1
	Genel Ağ (İnternet) Haberleri	1
Somut Nesneler	Oyuncaklar	1

Tablo incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin değer eğitiminde çok çeşitli materyallerden faydalandıkları ve en çok tercih ettikleri materyallerin “*Görsel İşitsel Araçlar*”, “*Geleneksel Araçlar*”, “*Müzik Temelli Araçlar*”, “*Drama ve Rol Temelli*”, “*Teknoloji Entegrasyonu*”, “*Somut Nesneler*” temalarında toplandıkları görülmektedir. Değer kazandırmada en çok tercih edilen materyallerin yer aldığı tema ise örnek olay, masal, çizgi film, hikâyeler ve kitapların olduğu “*Geleneksel Araçlar*” temasıdır. Benzer şekilde rol yapma, drama gibi etkileşimli teknikler de öğretmenlerin en fazla tercih ettiği yöntemler olmuştur. Akıllı tahta, internet gibi dijital materyallerin az tercih edilmesi teknoloji entegrasyonunun değer kazandırmada yeterince

yapılmadığını düşündürmektedir. Ayrıca sosyal medya içerikleri, dijital oyunlar, artırılmış gerçeklik uygulamaları, animasyonlar vb. teknolojik araçların neredeyse hiç ifade edilmemiş olması teknolojinin değer kazandırmada aktif olarak kullanılmadığının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Öte yandan Ö2 kodlu katılımcı verdiği “*Örnek olay yöntemini kullanıyorum, gerçek hayatta yaşanmış olaylar her zaman öğrencinin dikkatini çekiyor.*” cevabında değer öğretiminde dikkat çekici materyallerin kullanımına özen gösterdiğini vurgulamıştır. Ö5 kodlu katılımcı ise “*Değerler eğitiminde hikâyeler ve dijital içerikli animasyonlardan faydalaniyorum, akılda kalıcılık açısından önemli olmaktadır.*” cümlesi ile değer aktarımında tercih edilen metot ve materyalin kalıcılık sağlamasının da önemli olduğunu vurgulamıştır.

3.4. Değerleri Kazandırma Sürecinde Tercih Edilen Edebî Türlerle İlişkin Bulgular
Araştırmanın dördüncü amacı kapsamında katılımcıların değer eğitiminde tercih ettikleri edebî türlerle ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiziyle ulaşılan bulgular temalar ve frekans değerleri olmak üzere Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Değer Eğitiminde Tercih Edilen Edebî Türlerle İlişkin Katılımcı Görüşleri

Tema	Edebî Tür	Frekans
Anlatı Temelli	Masal	7
	Öykü	5
	Fabl	1
Görsel Destekli	Resimli çocuk kitapları	1
	Sessiz kitaplar	1
Şiir ve Drama	Şiir	1
	Canlandırma	2
Gerçek Hayat	Yaşanmış olaylar	3
	Biyografi	1
Somut nesneler	Oyuncaklar	1
Kullanılmayanlar	Edebî tür kullanmıyor	1

Tablodan da anlaşılabacağı gibi bir katılımcı dışındaki bütün katılımcılar değerleri kazandırma sürecinde çeşitli edebî türleri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Ö6 kodlu katılımcının ilgili soruya verdiği “*Çeşitli oyuncaklar, masal kitapları, çizgi filmler kullanıyorum. Her çocuğun ilgisini çekecek materyaller farklı olduğu için seçtiğim materyallerin farklı zeka alanlarına hitap etmesine dikkat ediyorum*” şeklindeki cevabı değer aktarımında birden fazla edebî türün kullanımına işaret ederek, materyal çeşitliliğini vurgulamaktadır. Öğretmenlerin değer öğretiminde tercih ettikleri edebî türe ilişkin görüşlerinden “*Anlatı Temelli*”, “*Görsel*

Destekli”, “*Şiir ve Drama*”, “*Gerçek Hayat*”, “*Somut Nesneler*”, “*Kullanmayanlar*” temaları oluşmuştur. Araştırma bulgularına göre Katılımcı öğretmenlerin değer aktarımında en fazla kullandıkları edebî türler ise “Anlatı Temelli” temada yer alan anlatmaya ve okumaya dayalı edebî türler masal ve öyküdür. Buna karşılık *biyografiler*, *fabl* ve *şiiirler* ise nispeten daha az tercih edilmiştir. Ö7 kodlu katılımcı değer aktarımında tercih ettiği edebî türü açıklarken “*Masal, hikâye, yaşanmış olaylar tercih ediyorum, çünkü deneyimlerin okunup paylaşılması etkili oluyor.*” şeklindeki ifadesi ile deneyim aktarımının değer öğretiminde etkisine dikkat çekmiştir. Benzer şekilde Ö3 kodlu katılımcı aynı soruya “*Masallardan ve hikâyelerden faydalaniyorum, hem o karakterlerin yerine kendilerini koyarak, hem de dışarıdan bir bakış açısıyla gözlemleyerek edebî türlerde verilmek istenen değeri kavradıklarını düşünüyorum.*” cevabıyla deneyim paylaşımının ve empatinin değer kazandırmada etkili olduğuna işaret etmiştir. Ö1 kodlu katılımcı ise değerler eğitiminde herhangi bir edebî tür kullanmadığını ifade etmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin verdikleri cevaplarda edebî türler yerine kullandıkları materyaller ve yöntem tekniklerden örnekler vermeleri de dikkat çekicidir. Oyuncaklar, canlandırma, çocuk kitapları vb. öğeleri değerler eğitiminde kullanılan edebî türler olarak ifade edilmiştir.

3.5. Edebî Türler Aracılığıyla Değerler Eğitiminin Nasıl Yapılabileceğine İlişkin Bulgular: Araştırmanın beşinci amacı kapsamında katılımcıların edebî türler aracılığıyla değerler eğitimini nasıl yaptıklarına ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiziyle elde edilen bulgular; tema, temalara kaynaklık eden katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar ve frekans değerleri olmak üzere Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Edebî Türler Aracılığıyla Değerler Eğitiminin Nasıl Yapılabileceğine İlişkin Katılımcı Görüşleri

Tema	Yöntem	Frekans	Örnek Doğrudan Alıntı
Drama	Rol yapma	5	Ö1:"Canlandırmalar ve tiyatro gösterileri yapılabilir", Ö4:"Masal kahramanı canlandırarak empati kurmaları sağlanabilir"
Metin Analizi	Okuma ve tartışma	6	Ö1: "Hikâye kitapları okunarak hangi değere önem verildiği konuşulabilir", Ö9: "Kitaplar aracılığıyla yapılabilir" , Ö6: "Masalla ilgili sorular yazılı olarak sunulup kahramanlarla empati kurmaları sağlanabilir"
Örnek Olay	Gerçek yaşam örnekleri	3	Ö2: "Verilmek istenen değerle ilgili örnek olaylar kullanılabilir", Ö1: "Yaşanmış olaylar üzerinden yola çıkılabilir"
	Kurgusal örnekler	6	Ö5: "Gerçek dışı olaylara dikkat çekilerek, değer aktarılması sağlanabilir.", Ö8: "Masal kahramanlarının ilgili değerlere sahip olduğu ve olmadığı durumlar ayrı ayrı kurgulanabilir." Ö3:"Değerle ilgili hikâye kurgulanabilir",

Tema	Yöntem	Frekans	Örnek Doğrudan Alıntı
Bireyselleştirme	Yaş ve seviyeye uygunluk	3	Ö10: "Her öğrencinin yaşam tarzına ve seviyesine uygun örnekler seçilmeli", Ö5: "Öğrencilerin ilgisini çeken masallar önemlidir"

Tablodan da anlaşılabileceği gibi katılımcı öğretmenlerin edebî tür temelli değerler eğitiminin nasıl yapılabileceğine ilişkin görüşlerinden “*Drama*”, “*Metin Analizi*”, “*Örnek Olay*”, “*Bireyselleştirme*” temalarına ulaşılmıştır. En çok tercih edilen materyaller olarak da “*örnek olay metinleri*”, “*hikâye ve masal kitapları*” vurgulanmıştır. Katılımcılar daha çok öğrencilerin empati kurabilmelerine olanak sağlayacak yöntemlere yönelmiş olup verdikleri cevaplarda edebî ürünleri, değer eğitimde en fazla *okuma ve tartışma* yöntemi ile derse entegre ettikleri saptanmıştır. Yani öğrencilere bir edebî tür verilerek bu metin ile ilgili soruların sorulması, kendilerini edebî tür kahramanının yerine koyarak düşünme, edebî türdeki karakterler ve konu hakkında konuşma ve tartışma yoluyla değerlerin edindirilebileceği ifade edilmiştir. Ö3 kodlu katılımcı ilgili soruya “*Verilmek istenen değer merkeze alınarak o değer etrafında hikâyeler kurgulanabilir.*” şeklinde bir cevap vermiştir. Ö6 kodlu katılımcı de bu soruya “*Mesela çocuklara bir masal okuyup o masalla ilgili fikirleri tartışabiliriz. Yazılı olarak sorular sorup cevaplamalarını isteyebiliriz. Örneğin masalda geçen karınca yerinde siz olsaydınız neler yapardınız gibi sorular sorarak onları düşündürmeye ve doğruyu buldurmaya yönlendirirdim.*” şeklinde bir cevap vermiştir. Öğretmenler genel olarak edebî türleri merkeze alan, edebî türdeki karakter ve olaylar üzerinde düşünmeye, empati yapmaya yönelik ders süreçleri önermişlerdir. Ö7 kodlu katılımcı değerler eğitiminde tercih edeceği edebî türü seçme gerekçesini şu şekilde ifade etmiştir. “*Çocukların en çok dikkatini çeken, akıllarında kalıcılık sağlayan, günlük yaşamında karşılaştığı olaylara, karşılaştığı sorunlara çözüm bulmasında yardımcı olabilecek türleri kullanmak gerekir.*” Verilen cevapta edebî türü seçerken dikkat çekici ve sorunlara çözüm önerisi sunabilmesi kriterlerine dikkat çekilmiştir.

3.6. Edebî Türler Aracılığıyla Değerler Eğitimin Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Bulgular Araştırmanın beşinci amacı kapsamında katılımcıların edebî türler aracılığıyla değerler eğitiminin güçlü ve zayıf yönleri hakkındaki fikirlerine ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiziyle elde edilen bulgular; tema, temalara kaynaklık eden katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar ve frekans değerleri olmak üzere Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Edebî Türler Aracılığıyla Değerler Eğitiminin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Boyut		Tema	Kod	Frekans	Örnek Doğrudan Alıntı
Avantaj		Bilişsel Gelişim	Kolay anlaşılabilirlik	3	Ö9: "Zihinsel olarak edebî tür kullanımı kolay anlaşılırdır."
			Benzetimler, yerine koyma	2	Ö2: "Çağrışımlardan yola çıkarak öğrenme sağlanması avantajdır."
		Duyuşsal Gelişim	Empati becerisi	4	Ö2: "Empati becerisinin gelişmesi avantajdır."
		Dil ve Yaratıcılık	Dil becerileri	2	Ö8: “Dil gelişimi açısından edebî tür ile değerler eğitimi avantajlıdır."
			Hayal gücü gelişimi	1	Ö8: "Yaratıcılık açısından katkı sağlar."

		Pedagojik Etkinlik	Çoklu değer aktarımı	2	Ö7: "Çok sayıda değer tek bir edebî türle verilebilir."
			Kalıcı öğrenme	3	Ö3: "Eğlenceli ve kalıcı bir öğrenme sağlar."
		Sosyo-Kültürel Etki	Ahlaki-kültürel katkı	2	Ö1: "Çocukların ahlaki ve kültürel gelişimine önemli katkılar sağlar."
			Bireysel farkındalık	2	Ö1: "Kişisel gelişime de önemli katkılar sağlar.", Ö5: "Farkındalık oluşturur."
		Motivasyon	İlgi- Dikkat Çekme	5	Ö6: "Öğrencilerin dikkatini çeker.", Ö4: "Daha eğlenceli ve ilgi çekici olmasıdır."
Dezavantaj		Ölçülebilirlik ve Kalıcılık	Ölçülebilirlik sorunu Kalıcılık	3	Ö9: "Davranış kazandırmada ölçülebilir sonuçlara ulaşamayabilir." Ö2: "Yaşama aktarılmadığı sürece kalıcı olmaz."
		Öğrenci Seviyesine Uygunluk	Soyutluk	4	Ö1: "Soyut konular olduğu için öğrenciler anlamakta güçlük çekebilir." Ö7: "Vermek istenen değer soyut kalabilir."
			Öğrenci öğrenme stiline uygunluk	3	Ö6: "Her öğrencinin öğrenme stiline uymayabilir." Ö11: "Her çocuk için anlamlı olmayabilir."
		İçerik Sorunları	Tarihsel uyumsuzluk	2	Ö4: "Her değer günümüzle bağdaşmayabilir. Eserin yazıldığı zaman önemlidir."
			Anlaşılamama	2	Ö3: "Verilmek istenen değer ulaşamaması veya metinde fark edilememesi."
		Uygulama Zorlukları	Öğretmen yeterlilikleri	2	Ö10: "Uygulamada zorluklar yaşanabilir." Ö8: "Belli kitaplara bağlı kalmak dezavantaj olabilir."
		Yanlış Anlamalar	Ters tepkiler	1	Ö5: "Konu seçimi ve aktarımında öğrenci yaşantısına olumsuz etki edebilir."

Tablodan da anlaşılacağı gibi katılımcı öğretmenlerin edebî türler aracılığıyla değer eğitiminin güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin görüşlerinden güçlü yönleri boyutunda; *"Bilişsel Gelişim"*, *"Duyuşsal Gelişim"*, *"Dil ve Yaratıcılık"*, *"Pedagojik Etkinlik"*, *"Sosyo-Kültürel Etki"*, *"Motivasyon"* temaları; zayıf yönleri boyutunda ise *"Ölçülebilirlik ve Kalıcılık"*, *"Öğrenci Seviyesine Uygunluk"*, *"İçerik Sorunları"*, *"Uygulama Zorlukları"*, *"Yanlış Anlamalar"* temalarına ulaşılmıştır. Bu kapsamda katılımcılara göre edebî türler aracılığıyla değerler

eğitiminin güçlü yanlarından başlıcası “*bilişsel, duyuşsal gelişim, dil ve yaratıcılığın gelişmesi, kalıcı öğrenme, tek seferde birden fazla değer aktarılabilmesi, ahlaki ve kültürel katkı, öğrencilerin dikkat ve ilgilerinin çekilmesi ve bireysel farkındalık*” şeklindedir. Katılımcı görüşleri analiz edilirken katılımcıların değerler eğitiminde edebî tür kullanımının öğrencilerin empati yeteneğini geliştireceğini ve hayal güçlerini destekleyeceğini aynı zamanda da değerlerin daha kolay anlaşılmasını ve kalıcı olmasını sağlayacağını düşündükleri saptanmıştır. Bu kapsamda Katılımcı Ö2: “*Empati becerisinin gelişmesi avantajdır.*” şeklindeki ifadesi ile edebî tür kullanımının empati yeteneği üstündeki etkisine değinmiştir. Benzer şekilde katılımcılardan Ö9, Ö3, Ö6 ve Ö4, edebî türler aracılığıyla değerler eğitiminin kolay anlaşılma, kalıcılık, dikkat çekme, ilgi çekici ve eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturma üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamışlardır.

Katılımcıların zayıf yan olarak ele aldıkları değerler eğitiminde edebî tür kullanımının öğrenci seviyesine uygun olmayabileceğine dönük vurgulamalar dikkat çekicidir. Bu kapsamda Katılımcı Ö1: “*Soyut konular olduğu için öğrenciler anlamakta güçlük çekebilir.*” şeklindeki ifadesiyle öğrenci seviyesine uygunluğu vurgulamıştır. Benzer şekilde Katılımcı Ö7: “*Vermek istenen değer soyut kalabilir.*” cevabıyla edebî türler yardımıyla değer aktarımında verilmek istenen değer anlaşılamayabileceği, soyut kalabileceğine değinmiştir. Ayrıca katılımcı Ö6 ve Ö11 edebî türler aracılığıyla değerler eğitiminin her öğrencinin öğrenme stillerine uygun olmayabileceğine değinmiş ve bunu bir zayıf yan olarak ele almışlardır. Bunun yanında katılımcı öğretmenler değerleri edebî türler yoluyla kazandırma sürecinde ölçülebilirlik ve edinilen değerlerin kalıcı olamamasıyla ilgili tereddütlerini de dezavantaj olarak dile getirmişlerdir. Katılımcı Ö9: “*Davranış kazandırmada ölçülebilir sonuçlara ulaşamayabilir.*” şeklindeki ifadesi ile bu dezavantaja dikkat çekmiştir. Öte yandan değerlerin, edebî türler aracılığıyla aktarılması sürecinde öğretmenlerin uygulamada yaşayabilecekleri problemler de katılımcılar tarafından olumsuz olarak ele alınmıştır. Edebî tür aracılığı ile verilmeye çalışılan değer öğrenci tarafından fark edilememe ihtimali de öğretmenler tarafından olumsuz olarak ifade edilmiştir. Ayrıca kullanılan edebî türün günümüz ile bağdaşmayabileceği de zayıf bir yan olarak belirtilmiştir. Sadece belirli kitaplar ve dolayısıyla edebî türlere bağlı olmak değerler eğitiminde kısıtlayıcı bir durum olarak nitelendirilmiştir.

3.7. Edebî Türler Aracılığıyla Değerler Eğitimi Hakkında Öğretmen Öz Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular:

Araştırmanın altıncı amacı kapsamında katılımcıların edebî türler aracılığıyla değerler eğitimi hakkında öz değerlendirmelerine ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiziyle ulaşılan bulgular; tema, temalara kaynaklık eden katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar ve frekans değerleri olmak üzere Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Edebî Türler Aracılığıyla Değerler Eğitimi Hakkında Öğretmen Öz Değerlendirmeleri

Tema	Değerlendirme	Frekans	Örnek Doğrudan Alıntılar
Özgüvenli Uygulama	Kendini Yeterli Bulma	4	Ö3: "Bu konuda kendimi yeterli buluyorum."
	Uzmanlık Deneyimi	3	Ö6: "Masal ve oyun terapisi deneyimlerimi aktarabiliyorum.", Ö9: "Çocuk kitapları yazdığım için hakimim."

Tema	Değerlendirme	Frekans	Örnek Doğrudan Alıntılar
Sınırlı Katılım	Zaman Ayırmama	5	Ö1: "Değerler eğitimi için ayrıca zaman ayırmıyorum.", Ö10: "Yeterli süre olmadığını düşünüyorum."
	Yüzeysel Entegrasyon	3	Ö7: "Derslerin arasında yeri geldiğinde değiniyorum."
Edebî tür tercihi	Edebî tür çeşitliliği	4	Ö4: "Tiyatro, roman, türkü gibi türler kullanıyorum.", Ö8: "Sadece masal ve şiir kullanıyorum."
Bütünleşik değer aktarımı	Birden fazla değer eş zamanlı aktarımı	2	Ö2: "Birden fazla değeri eş zamanlı verebiliyorum."
Öz eleştiri	Eksiklik Farkındalığı	3	Ö8: "Eksikliğimi fark ettim, tür çeşitliliğini artırabilirim.", Ö4: "Konuya çok hakim değilim."
Yenilikçi Yaklaşımlar	Disiplinlerarası Entegrasyon	2	Ö9: "Değerler eğitimi çocuk felsefesiyle birleştiriyorum."
	Görsel-İşitsel Materyal Kullanımı	1	Ö5: "Okuma odaklı olmayan materyaller kullanıyorum."

Tablo 6’den da anlaşılabileceği gibi katılımcı öğretmenlerin edebî türler aracılığıyla değerler eğitimi hakkındaki öz değerlendirmelerinden “*Sınırlı Katılım*”, “*Özgüvenli Uygulama*”, “*Edebî Tür Çeşitliliği*”, “*Bütünleşik Değer Aktarımı*”, “*Öz Eleştiri*”, “*Yenilikçi Yaklaşımlar*” temalarına ve aynı zamanda katılımcıların büyük çoğunluğunun edebî türler yoluyla değer aktarımında kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmenler arasında kendini bu konuda yeterli bulan, değer aktarımında edebî türleri bilinçli bir şekilde kullanabilen öğretmenler ile değerler eğitimi için ayrı bir zaman ayırmayan ve buna gerekçe olarak da bu eğitim için ders süresinin yeterli olmadığını gösteren öğretmen sayıları çoğunluktadır. Bunun yanı sıra kendini bu konuda yetersiz bulan, konuya hâkim olmadığını düşünen bir grup öğretmen de mevcuttur.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sınıf öğretmenlerinin edebî türler aracılığıyla değerler eğitimine ilişkin düşüncelerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın verilerinin analiz edilmesiyle sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi nasıl tanımladıklarına, öğrencilere öncelikli olarak kazandırılması gereken değerlere, değerlerin kazandırılma sürecinde kullanılan materyallere ve edebî türler aracılığıyla değerler eğitiminin nasıl yapılabileceğine ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın birinci amacı kapsamında sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi toplumsal uyum ve bireysel gelişime katkıda bulunan bir eğitim olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bu çerçevede katılımcı öğretmenlerin değerler eğitiminin bireye ahlaki ve kültürel katkı ile toplumsal huzur ve uyuma katkı sağlamak gibi iki temel işlevinin olduğunu düşündükleri

sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan bu sonuç, Batmaz ve Erdoğan (2019) ve Ekici (2023) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarını ve literatürde değerler eğitiminin amaçlarına ilişkin yapılan açıklamaları desteklemektedir (Ekşi ve Katılmış, 2016; Katılmış, 2021). Öte yandan araştırma verilerinin analiz edilmesiyle sadece bir katılımcının değerler eğitiminde ailenin rolünden bahsetmesi diğerler katılımcılarının bahsetmemesi üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Çünkü katılımcıların önemli bir kısmı değerler eğitimine ilişkin düşüncelerinde okul aile iş birliğini vurgulamamalarını ve değerler eğitiminde başarılı olmak için okul aile iş birliğinin sağlanmasının oldukça önemli olduğunu (Ekşi ve Katılmış, 2016; Ulusoy ve Arslan, 2014) göz önüne aldığımızda, söz konusu durumu değerler eğitimi açısından olumsuz olarak nitelendirebiliriz.

Araştırmanın ikinci amacı kapsamında katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu saygı, sevgi ve empati değerlerini öğrencilere kazandırılması gereken öncelikli değerler olarak ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların öğrencilere öncelikli olarak kazandırılması gereken değerlerle ilgili görüşleri ile değerler eğitiminin ne olduğuna ilişkin görüşleri arasında tutarlılık olduğu görülmüştür. Çünkü değerler eğitiminin tanımına ilişkin görüşlerinde toplumsal huzur ve uyumu vurgulayan katılımcılar, toplumsal huzur ve uyumun inşasına katkıda bulunabilecek değerler arasında sayabileceğimiz saygı, sevgi ve empati değerlerini öğrencilere öncelikli olarak kazandırılması gereken değerler olarak ifade etmişlerdir. Öte yandan Yardımcıel (2025) ve Aydın (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da bu araştırmadakine benzer bir şekilde sınıf öğretmenlerinin sevgi, saygı ve empati değerlerini öne çıkardıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın üçüncü amacı kapsamında katılımcıların değerleri kazandırma sürecinde geleneksel materyallerin dışında (hikâye, masal, örnek olay metni) görsel, işitsel materyaller; müzik temelli materyaller ve öğrencinin canlandırmalar yapmasına yönelik yöntemleri tercih ettikleri bulunmuştur. Katılımcılar edebî tür tercih ederken öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önüne aldıklarını vurgulamışlardır. Teknoloji destekli materyallerin değerler eğitiminde sadece iki katılımcı tarafından kullanılması günümüz eğitim sistemi ve yeni nesil öğrenenler açısından önemli bir eksiklik olarak ifade edilebilir. Neredeyse her öğrencinin aktif olarak telefon, tablet gibi teknolojik araçları kullandığı, sosyal medya hesapları yönettiği, karmaşık mobil oyunlar oynayabildiği günümüzde teknolojinin eğitim ortamlarından ayrı düşünülmesi mümkün değildir (Demirci Arslan, 2024). Teknolojinin değerler eğitimine entegrasyonu bu eğitim öğrenciler için ilgi çekici bir hale getirilebilir. Alanyazında bu sonucu destekleyecek çalışmalar mevcuttur. Batmaz ve Erdoğan (2019) çalışmalarında öğretmenlerin, değerler eğitiminde ağırlıklı olarak afiş, resim, video gibi materyallerin yanında drama yöntemine başvurduklarını ve somut materyallere ağırlık verdiklerini tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Gür ve diğerleri (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, öğretmenlerin okullarda değerler eğitimi verilmesini önemli bulduklarını, bu konuda sınıflarında projeler uygulama; afiş, broşür, pano ve sergi gibi görsel materyaller hazırlamak gibi çeşitli çalışmalar gerçekleştirdiklerini tespit etmişlerdir. Yine Bilir ve Genç (2023) yaptıkları çalışmada değerler öğretiminde en sık kullanılan materyallerin kitap, afiş, resim gibi görsel araçlar ile bilgisayar, akıllı tahta, video gibi görsel- işitsel araçlar olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın dördüncü amacı kapsamında katılımcıların değerleri öğrencilere kazandırmak amacıyla masal, öykü ve hikâyeleri daha fazla tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu edebî türlerin eğlenceli, dikkat çekici ve kalıcı bir öğrenme sağlamasından dolayı tercih edildiği tespit edilmiştir. Araştırmanın dördüncü amacı kapsamında toplanan verilerin analiz edilmesiyle öğretmenlerin süreçte kullandıkları materyal ve yöntemleri edebî tür türü olarak ifade ettikleri fark edilmiştir. Bu durumun bütünleşik düşünmeden kaynaklandığı söylenebilir. Yani edebî türler ders sürecindeki birer materyal iken, bu materyallerden nasıl faydalandığı derste tercih edilen yöntemdir. Katılımcıların kullandığı “yaşanmış olaylar” ifadesi ile öğrencilere dağıtılan

bir örnek olay metnini, gazete haberini vb. kastettiğini ifade edebiliriz. Örneğin Katılımcı Ö7 tarafından “...çizgi filmler öğrenci için dikkat çekici oluyor ve çizgi filmde anlatılan hikâyede öğrenci kendini kahramanın yerine koyarak değeri algılayabilir.” şeklinde bir cevap vermiştir. Cevaptan da anlaşılabilceği gibi öğretmennin kastı aslında bir hikâyedir. Literatürde araştırmanın dördüncü amacı kapsamında ulaşılan sonuçları destekleyen çalışmalar mevcuttur. Bu kapsamda Beldağ ve Aktaş (2016) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin derslerinde edebî tür kullanma sebepleri arasında kalıcı öğrenme, konuyu anlaşılır hâle getirme, motivasyonu sağlama, eğlenme gibi gerekçeleri saymışlardır. Ayrıca en çok tercih edilebilecek edebî tür olarak da öykü/hikâyeyi belirtmişlerdir. Benzer şekilde Aydın (2019) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin edebî tür olarak hikâyeye okuma yöntemini kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Erbaş ve Başkurt (2022), çalışmalarında öğretmenlerin hikâyelerin değer eğitiminde kullanımının verimi arttıracaklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın beşinci amacı kapsamında edebî ürünler temelli değerler eğitiminin nasıl yapılabileceğine ilişkin veriler toplanmıştır. Toplanan verilerin analiz edilmesiyle değerlerin hikâyeler, masallar, kurgusal ya da gerçek örnek olay metinleri aracılığıyla aktarılabilceği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin değer aktarım sürecinde tercih edilen edebî türün sadece okunarak değil; bu edebî türdeki kahramanı canlandırarak ya da yeni bir kurgu yaparak öğrencinin süreçte daha aktif olmasını sağlamanın daha etkili olacağını düşündükleri saptanmıştır. Bu çerçevede Katılımcı Ö8’in “Masal kahramanlarının ilgili değerlere sahip olduğu ve olmadığı durumlar ayrı ayrı kurgulanabilir.” cevabı bu sonucu destekler niteliktedir. Bunun yanında katılımcıların değerler eğitiminde edebî türü seçerken öğrencilerin yaşam tarzlarını dikkate alan eğlenceli ve dikkat çekici türleri tercih ettikleri görülmüştür. Yapılan analizlerde katılımcıların değer aktarım sürecinde okuma ve anlama becerisini destekleyen edebî türlerini kullanmanın yanı sıra bu edebî türler hakkında tartışma, masal kahramanları ile empati kurma, masal kahramanlarını canlandırma, yaratıcı kurgular oluşturma gibi etkinliklerle edebî türün etkililiğini artırmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Öte yandan katılımcıların değer aktarım sürecinde kullanacakları edebî tür seçimini yaşa uygunluk, her öğrenciye hitap edebilme, ilgi çekicilik, eğlenceli bir ders ortamı oluşturabilme gibi kriterlerin doğrudan etkilediği saptanmıştır. Çalışmadan elde edilen bu sonuca benzer olarak Ünlü (2016) çalışmasında, öğretmenlerin edebî ürünleri kullanırken gelişigüzel değil belirli yöntem ve tekniklere göre hareket etmesi gerektiğini belirterek özellikle okuma ve dinleme sırasında konuyla alakalı sorular sorulması, empati kurdurulması ve kelime hazinesinin geliştirilmesi gibi okuma ve dinleme süreçlerini destekleyecek etkinliklerin tercih edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Araştırmanın altıncı amacı kapsamında edebî türler temelli değerler eğitiminin avantaj ve dezavantajlarına ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiz edilmesiyle katılımcıların edebî ürünler temelli değerler eğitiminin güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin ne düşündükleri saptanmıştır. Bu kapsamda katılımcılar edebî türler temelli değerler eğitiminin sağladığı birçok farklı avantaja değinmişlerdir. Özellikle en çok vurgulanan motivasyon teması, edebî türler temelinde hazırlanmış bir değer aktarım sürecinin öğrencilerin dikkatini çektiğine, derse ilgiyi artırdığına işaret etmektedir. Öğretmenler edebî tür temelli değer eğitimi sürecinin öğrencilerin empati yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunduğunu ve değerlerin kalıcılığını güçlendirdiğini vurgulamışlardır. Araştırmada ulaşılan bu sonuç literatürde gerçekleştirilen bazı araştırma sonuçlarını desteklemektedir (Beldağ ve Aktaş, 2016; Ünlü, 2016). Bu minvalde Ünlü (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin edebî türlerin derse karşı tutumu olumlu etkileyerek dikkat süresini artırdığını düşündükleri; Beldağ ve Aktaş (2016) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin, derse karşı öğrenci motivasyonunu artırmak, öğrencilerin empati becerilerini geliştirmek ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak amacıyla edebî ürünleri tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında araştırmada, katılımcıların değer

kazandırma süreçlerinde edebî türlerin kullanılmasının soyut kavramların somutlaştırılmasını sağlayarak özellikle değerlerin öğrenciler açısından daha anlaşılır duruma getireceğini, öğrencilerin dil becerilerini ve yaratıcılıklarını olumlu yönde etkileyeceğini düşündükleri saptanmıştır. Kolaç ve Özer (2018) tarafından yapılan çalışmada da katılımcıların derslerde edebî tür kullanımının derse aktif katılımı, hayal gücü ve yaratıcılığı desteklediğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma verilerin analiz edilmesiyle katılımcıların edebî türler temelli değerler eğitiminin avantajlarının yanında bazı dezavantajlarının da olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Katılımcılara göre edebî türler aracılığıyla yapılan değer eğitimindeki en önemli dezavantaj, metin içerisinde örtük olarak aktarılan değer öğrenci tarafından algılanamamasıdır. Benzer şekilde edebî türlerin her öğrenciye hitap edememesi de bir başka dezavantaj olarak ifade edilmiştir. Öğretmenlerin dezavantaj olarak ifade ettiği diğer bir durum ise ölçülebilirlik ve kalıcılıktır. Katılımcılar değerler eğitimi sürecinde edebî türlerden faydalanılmasıyla değerler öğretilse dahi bu değerlerin kalıcı ve ölçülebilir olmayacağı yönünde fikir beyan etmişlerdir. Bahsi geçen kalıcılık ve ölçülebilirlik kriterleri değerler eğitiminde karşılaşılan en önemli sıkıntılardandır.

Araştırmanın yedinci amacı kapsamında sınıf öğretmenlerinin edebî türler aracılığıyla değerler eğitimi konusunda kendi yeterliklerini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin veriler toplanmıştır. Bu verilerin analiz edilmesiyle katılımcıların önemli bir kısmının kendini edebî türler temelli değerler eğitimi konusunda yeterli gördüklerini düşündükleri bir kısmının ise kendini tam anlamıyla yeterli görmedikleri tespit edilmiştir. Kitap yazma veya edebî tür yazarlık deneyimi olan katılımcıların kendilerini daha yeterli gördükleri tespit edilmiştir. Bunun yanında araştırmada, katılımcıların değerler eğitimine yeterli zamanı ayırmadıkları tespit edilmiştir. Öğretim programında yoğun bir biçimde vurgulanmasına rağmen katılımcıların uygulamada değerler eğitimine ilişkin faaliyetlere yeterli zamanı ayırmadıkları, değerler eğitimine ilişkin faaliyetleri yüzeysel olarak gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda değerler eğitime ilişkin faaliyetlerin “yüzeysel entegrasyon” biçiminde gerçekleştirildiği kanaatine ulaşılmıştır. Değerler eğitiminin, çoğunlukla ders aralarına sıkıştırılan, değer kazandırmak için özel bir çabanın harcanmadığı bir uygulama şeklinde gerçekleştiği anlaşılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin edebî türler aracılığıyla değerler eğitimine ilişkin düşüncelerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada, katılımcıların edebî türlerin değerlerin öğrencilere kazandırılmasındaki öneminin farkında oldukları ve derslerinde değerleri kazandırmak amacıyla tasarladıkları etkinliklerde edebî türlere yer verdikleri genel sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında edebî türler temelli değerler eğitiminin nasıl yapılacağına ilişkin öğretmenlerin bazı eksiklikleri olduğu ve öğretmenlerin öğretim programında yoğun bir biçimde vurgulanmasına rağmen değerler eğitimine ilişkin yeterli zamanı ayırmadıkları saptanmıştır. Edebi türler temelli değerler eğitime yönelik öğretmenlerin öz değerlendirmeleri sonucuna göre konuya çok hakim olmadığını ifade eden öğretmenlerin yanı sıra edebi tür çeşitliliği bakımından kendini yetersiz gören öğretmen de mevcuttur. Bu kapsamda edebî türler temelli değerler eğitiminin ders kazanımlarıyla bütünleştirilerek nasıl yapılabileceğini odağına alan akademik çalışmaların yapılması ve hizmet içi eğitim faaliyetlerinin hayata geçirilmesi bu çalışmadan çıkan bir öneri olarak sunulabilir. Böylece hem öğretmenlerin kazanımları gerçekleştirememeye kaygısıyla değerler eğitimine yeterli zaman ayırmamasının önüne geçilebilir hem de edebî türler yardımıyla değerler eğitiminin nasıl yapılacağına ilişkin öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesine katkıda bulunulabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik görüşleri (Isparta ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aytaş, G. (2006). Edebî türlerden yararlanma. *Milli Eğitim Dergisi*, 169, ss. 261-275.
- Batmaz, O., & Erdoğan, T. (2019). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6).
- Bayram, B., & Yılmaz, S. (2020). Değer eğitiminde edebî türlerin kullanımı. S. Zeki Genç ve A. Beldağ (Edt.), *Karakter ve Değer Eğitimi (Farklı Bakışlar- Örnek Etkinlikler)*. Pegem Akademi.
- Beldağ, A., & Aktaş, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî eser kullanımı: nitel bir çalışma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), ss. 953-981.
- Bilir, E., & Genç, S. Z. (2023). Sınıf öğretmenlerinin değer öğretiminde kullandıkları yöntem, teknik ve materyaller üzerine bir araştırma. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 17(44), ss. 124-139.
- Cengeli T., & Eryılmaz, Ö. (2018). Sosyal bilgilerde edebî ürünler ve değerler eğitimi: küçük prens örneği. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), ss. 65- 79.
- Ceran, D. (2018). Edebî türlerde değer öğretimi. M. Ergün (Edt.), *Öğretmenliğin Mesleki Değerleri ve Etik* (ss.218-234). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çencen, N. (2010). *11. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarih öğretmenlerinin edebî ürün kullanımına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirci Arslan, M. (2024). *Teknoloji destekli otantik etkinliklerle ekolojik kimlik gelişiminin ve doğa algısının incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekici, Ö. (2023). Öğretmen görüşleri doğrultusunda değer aktarımının gerçekleşmeme nedenleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), ss. 820-840.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2016). *Uygulama örnekleriyle değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2020). Kavramsal çerçeve: Temel kavramlar. H. Ekşi ve A. Katılmış (Edt.). *Karakter ve Değerler Eğitimi* içinde (ss. 1-25). Nobel Yayınları.
- Erbaş, A. A., & Başkurt, İ. (2022). Hayat bilgisi derslerindeki değerler eğitime ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), ss.159-185.
- Gür, Ç., Koçak, N., Şirin, N., Şafak, M., & Demircan, A. (2015). İlköğretim öğretmenlerinin değerler eğitime ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi: Ankara örneği. *Asian Journal of Instruction (E-AJI)*, 3(1), ss. 78-91.
- Gürel, D. (2016). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin ilkokul 4. sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersine yönelik görüşlerinin karşılıklı olarak incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3), ss. 641-660.
- Gürkan, E. (2017). *İlkokullarda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının yönetici ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- İşcan Demirhan, C. (2021). Değerler Eğitiminde Temel Yaklaşımlar, A. F. Ersoy, P. Ünüvar (Edt.), *Karakter ve Değerler Eğitimi* (ss. 31-50). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kara, B. (2017). *İlköğretim okullarında değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karamustafaoğlu, S., & Amanat, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), ss. 1-15.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebî eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, 6 (1), ss. 1398-1412.
- Karatay, H., Destebaşı, F., & Demirbaş, M. (2015). Çocuk edebiyatı ürünlerinin 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, ss. 1123-1140.
- Katılmış, A. (2021). Hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi. K. Karatekin (Ed.). Hayat bilgisi öğretimi İçinde (ss.111-143). Vizetek Yayınları.
- Koç, M. (2013). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kolaç, E., & Özer, H. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), ss. 2629-2655.
- Kurtulmuş, M., Tösten. R., & Gündaş. A. (2014). İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), ss. 281-305.
- Memiş, A., & Güney G., E. (2010). Sınıf öğretmenlerinin değer yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), ss. 123-142.
- Özer, H. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Öztürk, C., Coşkun Keskin, S., & Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller (6. Baskı)*. Pegem Akademi.
- Sürücü, Tahir (2022). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi eğitim programı ve ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi (4-8. Sınıflar)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2023). Güncel Türkçe Sözlük.
- Ulusoy, K. & Arslan, A. (2014). Değerli bir kavram olarak “Değer ve Değerler eğitimi”. K. Ulusoy (Edt.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* (ss, 2-12). Pegem Akademi.
- Ünlü, İ. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders materyali olarak edebî tür kullanımına yönelik görüşleri, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(22), ss. 120-136.
- Yardımcıel, F. (2025). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik tutum ve algıları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), ss. 699-735.
- Yıldırım, N., & Turan, S. (2015). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki değerlerin kazandırılma sürecine yönelik görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), ss. 420-437.
- Yurtal, F., & Yontar, A. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin öğrencilerinden bekledikleri sorumluluklar ve sorumluluk kazandırmada kullandıkları yöntemler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), ss. 411-424.

Research Article

**An Investigation of Teachers' Perspectives on Values Education through
Literary Genres**

*Edebî Türler Aracılığıyla Değerler Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin
İncelenmesi*

Meltem DEMİRCİ & Ahmet KATILMIŞ

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

One of the fundamental elements that both shape the structure of society and guide individuals' behaviours and decisions is **values**. In this regard, values are not only related to personal development but are also among the most significant components of social cohesion. Ulusoy and Arslan (2014) emphasize that individuals can sustain their existence in society through certain values, and in this context, values education supports personal development while also enabling individuals to comprehend their social responsibilities. The aim of raising an "ideal human being" makes value education an indispensable necessity for societies. The most appropriate environment for realizing this education is educational institutions (Sürücü, 2022). However, instead of relying solely on instructive methods in the process of values education, it is essential to use tools that appeal to individuals' emotional worlds, allowing them to internalize and make sense of values more effectively. At this point, literary genres present a strong alternative. Owing to the aesthetic power of language, literary texts can ensure that values are transmitted in both a permanent and enjoyable way (Ceran, 2018). Particularly, children's literature proves to be highly effective in value transmission because of its concise and intense expression, which is suitable for both the cognitive and emotional development of children. Genres such as stories, fairy tales, poems, and short novels increase children's motivation to learn with their aesthetic narrative style. Karatay, Destebaşı, and Demirbaş (2015) note that the conflicts and dilemmas presented in such works provide a basis for children to question certain values. Through the problems encountered by the characters in these works, children find the opportunity to review and reconstruct their own value judgments.

This study aims to reveal the views of primary school teachers on the use of literary genres in the process of values education.

Method

Designed as a qualitative study, the participants consist of eleven classroom teachers working at a public primary school in Istanbul. Data were collected through a semi-structured interview form consisting of seven questions. Depending on the nature of the questions, descriptive and content analysis methods were employed.

Findings

The participating teachers generally defined values education as the teaching of moral values and as an education necessary for social harmony and peace. According to the teachers, the priority values that should be instilled in students are respect, love, and empathy. These values are consistent with the teachers' definitions of values education, serving interpersonal relationships, harmony, and social peace. Within the scope of values education, the materials most frequently preferred by the participating teachers were stories, fairy tales, and case texts.

In material selection, teachers preferred those that allow for discussion with students, enable dramatization and fictionalization, make the classroom atmosphere enjoyable, and enhance the permanence of learning. Instead of a process that simply involves transferring values through a single literary text, the teachers followed a process that includes reading the text, discussing the characters and theme, interpreting, and creating various scenarios. In particular, strategies such as adopting the role of the character in the text, dramatization, and role-playing were expressed by teachers as effective processes for value transmission. While the most significant advantage of values education based on literary genres was identified as capturing students' interest and increasing motivation, the most important disadvantage was that students might fail to recognize the value embedded in the literary text. While some teachers regarded themselves as competent in values education through literary products, others expressed the need to further improve themselves in this area.

The overall findings of the study indicate that classroom teachers are aware of the importance of literary products in transmitting values to students and that they incorporate such materials into their lesson activities designed for value acquisition. However, it was also revealed that teachers have some shortcomings in terms of how to conduct values education through literary products, and despite the frequent emphasis on values education in the curriculum, they do not allocate sufficient time to it.

Conclusion

In this respect, conducting academic studies focusing on how to integrate values education through literary products into lesson objectives, and implementing in-service training activities were suggested as outcomes of this research. Such steps may help prevent teachers from neglecting values education due to concerns about not meeting curriculum objectives and contribute to the development of teachers' competencies regarding how to implement values education through literary works.